

EC

MA ND RYSHE

UDHËZUES PËR AKTIVIZËM MJEDISOR NË SHKOLLA

Norwegian Embassy

UDHËZUES PËR AKTIVIZËM MJEDISOR NË SHKOLLA

nëntor 2019, Prizren

Botues: EC Ma Ndryshe

Rr: Fehmi Lladrovci 94, 20000 Prizren

Bulevardi Nënë Tereza, H 30 B1 Nr.5, 1000 Prishtinë, Kosovë

www.ecmandryshe.org & info@ecmandryshe.org

+381 29 222 771 & +381 38 224 967

Ky grant është mundësuar nga 'Programi i shoqërisë civile për Shqipërinë dhe Kosovën', financuar nga Ministria e Punëve të Jashtme të Norvegjisë dhe menaxhuar nga Fondacioni Kosovar për Shoqëri Civile (KCSF) në partneritet me Partnerët Shqipëri për Ndryshim dhe Zhvillim (PA).

Përmbajtja dhe rekomandimet e paraqitura nuk përfaqësojnë qëndrimin zyrtar të Ministrisë së Punëve të Jashtme të Norvegjisë dhe Fondacionit Kosovar për Shoqëri Civile (KCSF).

1 HYRJE

2 PSE EDUKIM DHE AKTIVIZËM MJEDISOR NË SHKOLLA

3 KËSHILLA PRAKTIKE PËR SHKOLLAT

4 GJASHTË HAPA SI TË BËJMË NJË NXËNËS AKTIVIST

Hapi 1 – Identifikoni pasionin tuaj

Hapi 2 – Arsyetoni veten tuaj

Hapi 3 – Përcaktoni qëllimin tuaj

Hapi 4 – Mobilizoni burime

Hapi 5 – Krijoni një plan veprimi

Hapi 6 - Veproni

5 DHJETË IDE PË AKTIVIZËM MJEDISOR NË SHKOLLA

1. Shënoni ditët ndërkombëtare me aktivitete

2. Filloni një Klub riciklimi

3. Ricikloni gazeta për projekte arti

4. Ndiemoni kafshët e pastrehë

5. Përdorni energjinë diellore

6. Organizoni vizitë studimore

7. Kompostimi organik

8. Krijoni një kopsht organik

9. Zhdukni letrën

10. Bashkëpunimi ndërdisiplinar

8 ORGANIZIM PËR VETËDIJËSIM MJEDISOR

Themelimi i klubeve të gjelbra

Komunikimi publik dhe promovimi medial

Bashkëpunimi me të rinj

Hapja ndaj komunitetit lokal

Projekte shkencore për mjedisin

9 EC MA NDRYSHE

Ky dokument mund të përdoret nga mësimdhënësit, nxënësit, organizatat e shoqërisë civile dhe gjithë ata që duan të punojnë me nxënësit e shkollave (fillore dhe të mesme) në ndërgjegjësimin e tyre mjedisor. Dokumenti përmban vetëm përshkrime të shkurtra konceptuale për të argumentuar nevojën e edukimit dhe aktivizmit mjedisor në shkolla. Ndërsa pjesa më e madhe e dokumentit përmban këshilla, udhëzime, shembull dhe ide praktike për të nxitur kureshtjen e nxënësve, dhe si pasojë edhe vullnetin për të vepruar në të mirë të mbrojtjes së planetit.

EC Ma Ndryshe është organizatë komunitare që punon me grupe të ndryshme dhe ka për qëllim të krijojë platforma të sinergjinë dhe mekanizma të veprimit për të kanalizuar nëvojat dhe kërkesat e komunitetit. Organizata ka kohë që shtyn përpara axhendën mjedisore brenda angazhimit të saj mbi planifikimin hapësinor. Një metodologji specifike e promovuar nga EC është “Eko Shkolla”, një model funksional në shumë shtete të botës, i cili të mësuarit mbi mjedisin e shndërron në nxitje për veprim dhe shtyn nxënësit që të bëhen aktivistë të mjedisit duke filluar nga klasa, shkolla, lagjja dhe komuniteti i tyre.

Një aktivist mjedisor është një person i cili është i vetëdijshëm për ndikimin që veprimet njerëzore kanë pasur - dhe ende kanë - në planet dhe banorët e tij, dhe avokon për zbatimin e metodave të qëndrueshme, të shëndosha për mjedisin drejt zhvillimit të njerëzimit. Normalisht, nevoja për tu bërë një ambientalist, qoftë një ambientalist privat apo arsimor, apo aktivist mjedisor, është një përgjigje ndaj një lloj kërcënimi për mjedisin e një personi, familjen e tyre ose një zonë apo vend që ai e do. EC beson që përkushtimi dhe përkujdesi ndaj mjedisit është angazhim afatgjatë dhe edukimi për mjedis që qëndrueshëm duhet të zë fill qysh në shkollë fillore dhe të mesme.

Kosova është në një fazë të hershme të përgatitjes për t'u përballur me sfidat mjedisore që kanë ndikim të vazhdueshëm në jetesën, shëndetin dhe mirëqenien e njerëzve. Të sfiduar nga varfëria dhe papunësia e theksuar, shteti dhe shoqëria shtyten ta projektojnë perspektivën zhvillimore larg konsideratave të qëndrueshmërisë, sidomos asaj mjedisore. Ajri, uji dhe toka e Kosovës vazhdimisht sulmohen nga energjetika, metalugjia, deponitë, ndërtimtaria, transporti dhe projektet e mëdha infrastrukturore. Zonat urbane janë nën mëshirën e veturave të vjetra dhe karburantit jociësor, ngrohjes me thëngjill e dru, menaxhimit të degraduar të mbetjeve dhe zvogëlimit të hapësirave të gjelbra si rezultat i betonizimit. Në anën tjetër, fshati dhe zona malore përballen me sfidat e eksploatimit të lumenjve, prerjes së pyjeve, kontaminimit të tokës bujqësore dhe dëmtimit të biodiversitetit dhe ekosistemeve.

Udhëzuesi për aktivizëm mjedisor është menduar si dokument komplementar ndaj përmbajtjes lëndore mbi mjedisin, e cila është pjesë e kurrikulës zyrtare shkollore të Kosovës. Mësimet mbi mjedisin për nxënësin duhet të komplementohen me mundësi veprimi, duke i shndërruar nxënësit në aktivistë mjedisorë qysh në moshë të hershme. Ideali që duhet të synojmë është qytetari i ndërgjegjshëm që integrin konsideratën mjedisore në përditshmërinë e vet.

Në përgjithësi, edukimi mjedisor është pare si fushë studimore shumë-disiplinore dhe përfshin dimensionet fizike, kimike, biologjike, sociale, kulturore dhe njerëzore të studimit. Tematikat, të cilat shfaqen dukshëm, përfshijnë ndërvarësinë e njeriut dhe natyrës, zhvillimin e qëndrueshëm mjedisor dhe social, ndotjen dhe problemet që krijon dhe ruajtjen e burimeve natyrore. Temat e tjera që gjejnë një vend të spikatur janë popullsia, shëndeti i njeriut, ndikimi i shkencës dhe teknologjisë, industrializimi, kultura, etika, bujqësia dhe ekonomia.

Fokusi kryesor i edukimit mjedisor është të ekspozojë studentët në botën aktuale ku ata jetojnë. Ata duhet të njihen me çështjet dhe problemet që lidhen me mjedisin. Ata gjithashtu duhet të jenë në gjendje të shikojnë problemet dhe shqetësimet mjedisore, të analizojnë, vlerësojnë, të nxjerrin përfundime dhe të pajisen veten për t'i zgjidhur ato. Për ta arritur këtë, kurrikula mund të bazohet në tre aspektet e zakonshme: Të mësuarit për mjedisin, Të mësuarit përmes mjedisit, që nënkupton një eksplorim sistematik përmes një shumëllojshmërie veprimtarish dhe Të mësuarit për mjedisin duke krijuar një shqetësim të vërtetë për dhe ndjeshmëri drejt mbrojtjes dhe ruajtjes së tij

Për të realizuar sa më sipër, objektivat e edukimit mjedisor duhet të përqendrohen jo vetëm në njohuri, por më e rëndësishmja në gjenerimin e vetëdijes, zhvillimin e qëndrimeve, vlerave dhe aftësive, dhe promovimin e pjesëmarrjes dhe veprimit midis fëmijëve në të gjitha nivelet e arsimit shkollor. Duke nënkuptuar, mundësitë e mësimit do të jo të mbetet i kufizuar vetëm në klasë por të shtrihet shumë përtej tij.

Qëllimi kryesor i edukimit mjedisor është të njohë dhe sensibilizojë mendjet e reja për problemet dhe shqetësimet mjedisore, të përfshijë në to qëndrime të shëndetshme personale dhe sociale dhe sjellje ndaj mjedisit. Kjo do t'i lejojë ata të fillojnë punën për qëndrueshmërinë e saj individualisht dhe kolektivisht duke bashkuar bashkëmoshatarët dhe komunitetin.

Edukimi mjedisor sjellë shumë përfitime, por janë dhjetë përfitime kryesore: Imagjinata dhe entuziazmi i rritur, Mësimi tejkalon klasën, Aftësitë e të menduarit kritik dhe krijues të rritura, Toleranca dhe mirëkuptimi mbështeten, Standardet shtetërore dhe kombëtare të mësimit janë përmbushen për lëndë të shumta, Biofobia dhe çrregullimi i deficitit natyror bien, Inkurajohen stilet e jetës së shëndetshme, Komunitetet forcohen, Ndërmerren veprime me përgjegjësi për të përmirësuar mjedisin, Studentët dhe mësuesit më të fuqizuar.

Në përgjithësi, edukimi mjedisor është pare si fushë studimore shumë-disiplinore dhe përfshin dimensionet fizike, kimike, biologjike, sociale, kulturore dhe njerëzore të studimit. Tematikat, të cilat shfaqen dukshëm, përfshijnë ndërvarësinë e njeriut dhe natyrës, zhvillimin e qëndrueshëm mjedisor dhe social, ndotjen dhe problemet që krijon dhe ruajtjen e burimeve natyrore. Temat e tjera që gjejnë një vend të spikatur janë popullsia, shëndeti i njeriut, ndikimi i shkencës dhe teknologjisë, industrializimi, kultura, etika, bujqësia dhe ekonomia.

KËSHILLA PRAKTIKE PËR SHKOLLAT

Ndërgjegjësimi për mjedisin është mjaft i vetë-shpjegueshëm. Bëhet fjalë për të qenët i vetëdijshëm për mjedisin. Mjedi i referohet gjithë florës dhe faunës, përfshirë të gjitha zonat detare dhe ato të kafshëve të egra. Kjo është veçanërisht e rëndësishme, duke pasur parasysh sfidat në rritje mjedisore me të cilat përballemi, përfshirë: ndryshimi i klimës, ngrohja globale, mungesa e ujit, thatësi, shpyllëzimi, përmbytjet, ndotja.

Për të rritur ndërgjegjësimin rreth çështjeve mjedisore, është me rëndësi jetike që biseda të fillohet herët. Ndërgjegjësimi mjedisor duhet të jetë pjesë e kurrikulave shkollore dhe të gjitha shkollat mund të mësojnë diçka nga Nisma e Eko Shkollave. Kjo iniciativë globale filloi në 1994 dhe inkurajon të rinjtë që të përfshihen në mjedisin e tyre për ta mbrojtur atë.

Këtu janë disa këshilla praktike për të nxitur aktivizmin mjedisor të nxënësve në shkolla:

- Mësoni nxënësit për trekëndëshin: zvogëlimin e mbeturinave, ripërdorimin e burimeve dhe riciklimin e materialeve.
- Organizoni ditë të mbjelljes së pemëve në shkollë dhe tregoni nxënësve pse pemët janë të rëndësishme për mjedisin.
- Inkurajoni nxënësit të fikin të gjitha pajisjet dhe dritat kur nuk janë në përdorim.
- Sigurohuni që çezmat të jenë mbyllur siç duhet pasi t'i keni përdorur dhe të përdorni ujë me kursim.

Fig. Mbajllja e pemëve në oborr të shkollës nga nxënësit.

GJASHTË HAPA SI TË BËJMË NJË NXËNËS AKTIVIST

Ndërsa tashmë mund të keni shkaqe për të cilat jeni pasionantë, mbledhja e mbështetësve dhe zhvillimi i një plani të menduar për të miratuar ndryshimin janë po aq të rëndësishëm sa ideja fillestare. Afati kohor më poshtë mund të ndihmojë aktivistët e vegjël të zhvillojnë një qasje të matur për të arritur qëllimet e tyre.

Hapi 1 – Identifikoni pasionin tuaj

Pavarësisht nëse po mbron një ndërtesë historike në qytetin tënd, po siguron trajtim të drejtë për kafshët, ose je duke luftuar për barazinë gjinore, aktivistët më të apasionuar rinor kanë identifikuar një shkak që i bën ata të ngrihen çdo mëngjes duke besuar se mund t'i bëjnë gjërat më mirë.

Hapi 2 – Arsyetoni veten tuaj

Në varësi të zonës tuaj të zgjedhur të aktivizmit, ka një shans të mirë që disa të tjerë e kanë identifikuar këtë çështje. Së pari, zbuloni nëse të tjerët po luftojnë për të njëjtën kauzë. Nëse po, shkoni në faqen e tyre të internetit dhe lexoni. Për t'u informuar plotësisht, përpikuni të gjeni dokumentet e pozicionit nga grupet në anën tjetër. Pasi të keni një kontroll të fortë për këtë çështje, mund të shihni nëse mund të angazhoheni në strategjinë e saj për ndryshime ose duhet të zbatoni një qasje ndryshe.

Hapi 3 – Përcaktoni qëllimin tuaj

Kur filloni të ndërgjegjësoni të tjerët për padrejtësinë që keni identifikuar, çfarë veprimi po shpresoni të nxisni? Mund të jetë që ju të dëshironi të merrni nënshkrime në mbështetje të një plani të propozuar për administratën, ose mbase jeni më të interesuar për të rritur ndërgjegjësimin e publikut. Sido që të jetë, renditja e qëllimeve të shkurtra, të ndërmjetme dhe afatgjata ju mban të organizuar dhe u tregon mbështetësve që i keni menduar gjërat mirë.

Hapi 4 – Mobilizoni burime

Burimet vijnë në shumë forma, dhe një nga llojet e para që një nxënës duhet të gjejë është grupet e bashkëmoshatarëve. Aktivistët që kërkojnë forcë në numër duhet të fillojnë në shkollën (gjeneratën) e tyre, mundësisht duke u drejtuar tek një mësimdhënës ose anëtar i stafit që do t'ju këshillojë. Është e këshillueshme që menjëherë të mos kontaktoni me grupet e fuqishme që veprojnë në nivel kombëtar. Shumë prej tyre kanë mjete të mbushura me strategji mediatike dhe plane organizative.

Hapi 5 – Krijoni një plan veprimi

Mendoni për objektivat që duhet të ekzistojnë për të arritur atë qëllim. Pastaj zhvilloni hapa të detajuar të veprimit për të përmbushur objektivat dhe për të përmbushur qëllimet tuaja. Përcaktoni buimet që ju nevojiten, bashkë me njerëzit që do të jenë bartës të detyrave. Caktoni afate dhe identifikoni tregues (indikatore) përmes të cilave do të bëni edhe matjen e punës dhe suksesit tuaj.

Hapi 6 - Veproni

Ju e keni identifikuar pasionin tuaj, keni edukuar veten për të, keni vendosur qëllime, keni gjetur burime dhe keni krijuar një plan për sukses. Hapi i fundit për t'u bërë një nxënës aktivist është të ndërgjegjësoni çështjen tuaj. Kjo mund të nënkuptojë të folurit në mbledhjet e forumeve të nënësve, bloget, organizimi i një serie folësish ose takimi me administratën.

DHJETË IDE PËR AKTIVIZËM MJEDISOR NË SHKOLLA

Ndërsa sigurisht është e vlefshme të përdoret Dita e Tokës për t'i ndihmuar nxënësit të kuptojnë rëndësinë e "gjelbërimit", është gjithashtu e rëndësishme të inkurajoni nxënësit të jenë të vetëdijshëm për mjedisin gjatë gjithë vitit. Ekziston një shumëllojshmëri e projekteve dhe aktiviteteve që shkolla nëpër botë kanë realizuar për t'u bërë një "shkollë e gjelbër". Këto ide ndihmojnë shkollën tuaj të gjelbërojë, ndërsa si pjesë e shumë shkollave që zbatojnë këtë metodologji, në mbarë botën po ndihmojnë për të shpëtuar planetin tonë.

1. Shënoni ditët ndërkombëtare me aktivitete

Ecni drejt shkollës dhe promovoni një mënyrë jetese të shëndetshme dhe inkurajoni nxënësit dhe prindërit të mendojnë për efektet që kanë makinat në mjedis. Në ditë të caktuara, të gjithë nxënësit zotohen të ecin ose ngasin biçikletën e tyre në shkollë. Meqenëse shkollat tona janë kryesisht në mes të një lagjeje, ky është një qëllim shumë realist për nxënësit. Sidoqoftë, edhe në qoftë se shumica e nxënësve në shkollën tuaj marrin autobus ose drejtohen nga një prind, nxënësit prapëseprapë mund të largohen afër shkollës dhe të ecin gjysmën e fundit. Qëllimi është që nxënësit dhe prindërit të kuptojnë se zëvendësimi i udhëtimeve të makinave në shkollë me ecje ose biçikletë mund të ndihmojë në uljen e ndotjes së ajrit.

Ju mund ta përfshini këtë veprimtari në kurrikulën tuaj duke u kërkuar nxënësve të eksplorojnë pyetjen: "çfarë ndikimi ka transporti i makinave në mjedisin lokal?" Një aktivitet që nxit edhe punën hulumtuese mund të jetë eksperimenti i thjeshtë i ndotjes së ajrit, duke i angazhuar nxënësit që të analizojnë udhëtimin e tyre të përjavshëm. Kjo dokumenton ardhjet dhe lëvizjet e tyre rreth qytetit me makinë, këmbë, biçikletë dhe transport publik. Nxënësit pastaj analizojnë të dhënat e tyre të udhëtimit, si dhe atë të të gjithë klasës, dhe eksplorojnë strategji për zvogëlimin e ndotjes së ajrit.

2. Filloni një Klub riciklimi

Në shumë shkolla nëpër botë, ka qenë një moment kur mësimdhënësit, nxënësit dhe kujdestarët kanë vënë re se sa shumë letra hidhej çdo ditë. Ky ishte moment i vetëreflektimit dhe artikullimit të nevojës për të bërë një ndryshim. Shumë shkolla janë shndërruar në recikluese të letrës secila klasë, dhomë kopjimi dhe zyrë ka të paktën një kosh riciklimi. Të njëjtat mund të vendosen edhe në palestër, dhomë muzike, dhomë arti, kafeteri dhe hapësira të tjera të shkollës.

Shembull për t'u ndjekur

Për t'i bërë studentët pjesëmarrës aktivë në procesin e riciklimit, Lora Herbert, një mësuese e mrekullueshme e klasës së 4-të në Shkollën Hill, filloi një klub riciklimi të nxënësve. Gjatë drekës çdo ditë, anëtarët e klubit riciklues caktohen të mbledhin dhe zbrazin koshat e riciklimit në dhoma specifike. Përmes përdorimit të posterave, gojarave dhe "reklamave" në njoftimet tona të mëngjesit në televizione, nxënësit në këtë klub kanë bërë që stafi dhe studentët në Shkollën Hill të jenë të vetëdijshëm se çfarë materialesh mund dhe nuk mund të riciklohen. Nxënësit janë shndërruar në profesionistë të riciklimit të letrës, katalogjeve, zarfeve, skrapit, dhe më shumë, falë klubit të riciklimit.

3. Ricikloni gazeta për projekte arti

Një mënyrë tjetër për të mbështetur përpjekjen "e gjelbër" të shkollës suaj është përfshirja e mësimdhënësit të artit. Mësues të artit në shkolla të ndryshme kanë qenë nxitës kryesor për projekte të nxënësve duke përdorur materiale tërësisht të riciklueshme. Disa nxënës të shkollave krijuan peisazhe nga qytetet nga revistat e dhuruara pasi shikuan shembuj të peisazheve të qytetit të bëra nga artistë të famshëm. Nxënësit e kuptuan që duke qenë se ata po ripërdorin revistat për një projekt arti në vend që të përdorin letër të re ndërtimi, ata po ndihmonin në zvogëlimin e sasisë së letrës që përdoret dhe riciklohet, gjë që kursen energji.

4. Ndihmoni kafshët e pastrehë

Nxënësit mund të angazhohen për të krijuar ambient të sigurt dhe ushqim për kafshët e pastrehë në komunitetin e lagjes. Përkujdesja ndaj kafshëve rrit ndjeshmërinë e fëmijëve ndaj planetit. Në këtë mënyrë, nxënësit do të kenë mundësi të njihen më mirë me botën shtazore, jetën dhe sfidat e tyre dhe në të njëjtën kohë të zhvillojnë empatinë e tyre dhe të jetë aktivistë për të drejtat e kafshëve.

5. Përdorni energjinë diellore

Në një numër aktivitete mjedisore të shkollës mund të ftohen edhe prindërit e nxënësve, sidomos ata që kanë edhe njohuri dhe përvojë profesionale në fusha përkatëse. Përdorimi i energjisë diellore për të krijuar furra nga kartoni, alumini, guri e druri mund të jetë një formë kreative për të nxitur kureshtjen e nxënësve mbi burimet e ripërtitshme të energjisë. Në këtë furrë mund të gatuhet ëmbëlsira të shijshme dhe të gjithë ta kuptojnë praktikisht efektin e rrezeve të diellit nëse ndërkohet një sistem i mençur për përdorimin e tyre. Ky shembull mund të dokumentohet dhe të promovohet në media lokale për të nxitur edhe të tjerët të mendojnë për energji alternative.

6. Organizoni vizitë studimore

Udhëtimet në terren janë një mënyrë tjetër e shkëlqyeshme për të ndihmuar nxënësit të ndërgjegjësohen për mjedisin. Një lokacion i përshtatshëm për nxënësit është deponia e qytetit. Nëse nxënësit mendojnë se mbeturinat thjesht zhduken, atëherë është koha për një udhëtim në një deponi. Ndërsa nxënësit mbajnë hundët, mësimdhënësit mund të tregojnë të gjitha gjërat në deponi që nuk duhet të jenë aty - karton, gazeta, ushqim të vjetër, mobilje me pamje të mirë, kompjuterë të vjetër, etj.

Një lokacion tjetër i përshtatshëm për një vizitë janë kompanitë që bëjnë reciklimin e mbeurinave. Nxënësit mund të shohin sesi mbeturinat ndahen dhe dërgohen në rripa transportues të ndryshëm. Ata mësojnë se si plastika do të shndërrohet në stola parku dhe kuvertë të reja dhe si letra do të copëtohet, përgatitet dhe përpunohet në letër të re.

Shumica e nxënësve nuk rritin asnjë perime në shtëpi dhe nuk rritin kafshët e tyre, kështu që të shkosh në një fermë është një hapës i vërtetë për sytë. Ata mund të shohin se nga vijnë vërtet vezët, dhe se nuk është supermarketi. Punëtorët në fermë mund t'u tregojnë atyre se si karrotat rriten nën tokë, dhe tërhiqen, pastrohen dhe copëtohen. Shumica e fermave gjithashtu kanë një zonë me fruta u-ku studentët mund të zgjedhin boronica, luleshtry-dhe ose manaferra.

7. Kompostimi organik

Kompostimi është një zgjidhje e lehtë dhe efikase ndaj sfidës së menaxhimit të mbeturinave. Për këtë qëllim, nxënësit mund të dërgohen në një lokacion ku bëhet kompostimi organik dhe të përballen drejtpërdrejtë me procesin. Në të njëjtën kohë, një model në shkallë të reduktuar i kompostimit organik mund të testohet edhe në mjediset e shkollës.

8. Krijoni një kopsht organik

Oborri i shkollës ofron hapësirë të përshtatshme për të nisur një kopsht organik. Në një kohë kur produktet ushqimore janë gjithnjë e më pak organike si pasojë e industrializimit, nxënësit duhet të kenë mundësi të njoftohen më mundësinë e kultivimit të kulturave të ndryshme bujqësore në mënyra organike. Këto produkte organike mund të përdoren për nevojat e ushqimit brenda shkollës, si dhe atomi mund të shiten në treg për të siguruar të ardhura për aktivitetet e tjera mjedisore të nxënësve.

9. Zhdukni letrën

Shkollat duhet të përpiqen të zvogëlojnë përdorimin e letrës. Të gjitha informatat e brendshme, shpalljet, gazetatat e shkollës mund të shpërndahen në formë elektronike përmes internetit, duke minimizuar kështu nevojën për printim. E njëjta mund të vlejë edhe në komunikimin e shkollës me palët e treta, përfshi informatat që u dërgohen prindërve.

10. Bashkëpunimi ndërdisiplinar

Mjedisi është fushë që ka komunikim horizontal me të gjitha sferat e jetës, dijes, shoqërisë dhe politikave. Mjedisin duhet kuptuar drejt, dhe kjo parasegjithash nënkupton që mjedisi nuk është një fushë e izoluar veprimi. Për këtë arsye, është esenciale që të nxitet bashkëpunim me të gjitha disiplinat e tjera, duke filluar nga konsumimi i shërbimeve bazike (uji, ushqimi, ngrohja, rryma) e deri tek transporti, lumenjtë, pastërtia publike, dhe të tjera. Në këtë drejtim, bashkëpunim me mësimdhënësit e disiplinave të ndryshme është domosdoshmëri për projekte e programe të suksesshme mjedisore.

Fig.3 Përdorimi i gazetës për vepra arti

Fig.2 Kompostimi organik

ORGANIZIM PËR VETËDIJESIM MJEDISOR

Të gjitha veprimet e sugjeruara më lart janë aktivitete konkrete të cilat nxisin të mësuarit mbi mjedisin, paralelisht me nevojën për të qenë qytetar aktiv dhe kontribues në mbrojtjen e planetit. Mirëpo, si në çdo sferë tjetër të jetës, edhe në këtë rast kemi nevojë për një organizim të mirë që mund t'i rrijë prapa kësaj veprimtarie. Më poshtë janë përmbledhur disa veprime organizative, që ndërlidhen edhe me aspekte të avokimit publik në mbrojtje të mjedisit.

Themelimi i klubeve të gjelbra

Klubi i gjelbër (mjedisor) është një trupë aktivizmi brenda shkollës të cilën nxënësit e themelojnë në bashkëpunim me mësimdhënësit dhe organizatat e shoqërisë civile të specializuara në çështje të mjedisit. Një klub i këtillë duhet të jetë epiqendra e organizimit dhe aktivizmit mjedisor në shkollë. Për të siguruar veprimtari të qëndrueshme, klubi duhet të sigurohet që të mobilizojë burime të mjaftueshme financiare nga burime të ndryshme, duke filluar nga vetë shkolla, komuna, donatorët e ndryshëm, si dhe të organizojë fushata të mbledhjes së fondeve.

Komunikimi publik dhe promovimi medial

Nuk mjafton vetëm një grup nxënësish me vullnet për t'u angazhuar për çështje mjedisore. Komunikimi i parë duhet të ndodhë në raport me të gjithë nxënësit e shkollës, në mënyrë që veprimet mjedisore të kenë shtrirje të gjerë dhe të nxisin secilin nxënës të bëhet pjesë e tyre. Për më tepër, nxënësit mund të përdorin mediat lokale për të informuar edhe pjesëtarët e tjerë të komunitetit për veprimtarinë e tyre në mbrojtje të mjedisit. Në këtë kuptim, mund të mendohet edhe krijimi i një gazete të gjelbër të shkollës (ose faqe interneti) ku do të postohen të gjitha aktivitetet.

Bashkëpunimi me të rinj

Nxënësit duhet të jenë të hapur ndaj bashkëmoshatarëve të tyre të shkollave të tjera dhe në një moment aktivizmi duhet të dalë edhe jashtë shkollës. Një forum i bashkëpunimit mes nxënësve aktivistë mjedisorë të shkollave të ndryshme të qytetit mund të prodhojë projekte me shtrirje të gjerë. Në këtë drejtim, bashkëpunimi me organizata të shoqërisë civile që merren me të rinj mund të ofrojë burime, ide, hapësira shtesë dhe si rezultat edhe ndikim më të theksuar të aktivizmit mjedisor në komunitet.

Hapja ndaj komunitetit lokal

Banorët e lagjes ku gjendet shkolla janë drejtpërdrejtë të ndikuar nga aktiviteti i shkollës. Nxënësit duhet të kuptojnë që angazhimi mjedisor është çështje globale, dhe për këtë arsye duhet të gjejnë forma për të shtrirë aktivitetin e tyre edhe në nivel të lagjes. Takimet me banorët e lagjes ku gjendet shkolla, fushata pastrimi e ndërgjegjësimi në nivel të lagjes dhe veprime të tjera që mobilizojnë numër më të madh njerëzish janë gjithnjë në shërbim të misionit mjedisor.

Projekte shkencore për mjedisin

Nxitja e veprimit mjedisor duhet doemos të përcillet me ide inovative që do të ndihmojnë njerëzimin të përballë me sfidat e ngrohjes globale dhe degradimit mjedisor. Lëndët me bazë shkencore, labororet si dhe eksperimentet për menaxhim më efektiv të mbeturinave dhe shfrytëzim të burimeve alternative të energjisë janë bazë e mirë për të nxitur kreativitetin, inovacionin dhe shkathtësitë teknike dhe shkencore tek nxënësit. Për të krijuar mundësi për projekte të mira shkencore, nxënësit duhet të gjejnë forma për të bashkëpunuar me universitete, institute të specializuara dhe biznese private që merren me çështje përkatëse.

EC është organizatë e komunitetit, e themeluar ne vitin 2006, që angazhohet për avansimin e demokracisë në nivel lokal në Kosovë. Organizata punon me një numër të konsiderueshëm grupesh të komunitetit, si dhe mirëmban një presion të përhershëm ndaj qeverive lokale për qeverisje gjithëpërfshirëse, transparente dhe llogaridhënëse.

EC angazhohet për qytetari aktive në formësimin e ambientit jetësor duke nxitur organizim të mirëfilltë të komunitetit, demokratizim të institucioneve dhe pasurim të jetës kulturore në qendrat kryesore të Kosovës, me fokus në Prizren dhe Prishtinë. Nga janari i vitit 2015, EC funksionon me këto tri programe: Qyteti Gjithëpërfshirës (mobilizim i komunitetit), Qeverisja e mirë (monitorim dhe avokim), Hulumtimi (prodhim i dijes).

EC angazhohet për qytete/komuna gjithëpërfshirëse në Kosovë. Organizata beson në vlerën e shtuar që sjell angazhimi i gjithësecilit në qeverisjen e qyteteve/komunave dhe në veçanti e atyre që kanë më pak qasje dhe mundësi për të ndikuar. Në punën e saj 13 vjeçare EC është fokusuar në mobilizimin e komunitetit duke u dhënë prioritet grupeve të nënpërfaqësuar. Ky angazhim e ka vendosur EC-in në krye të organizatave të komunitetit në Kosovë. Një nga metodologjitë dalluese të EC-it është ajo e planifikimit urban me pjesëmarrje, rezultatet e së cilës janë tejet të prekshme në komunën e Prizrenit.

Për shumë qytetarë të Prizrenit, por edhe për disa lokacione të tjera në Kosovë, EC shihet si adresë shumë kredibile për çuarjen tutje të nevojave, kërkesave dhe interesave komunitare. EC ka punuar dhe vazhdon të punëojë ngushtë me PAK, të moshuarit, gratë dhe vajzat, banorët e lagjeve informale, komunitetet joshumicë, artistët, ambientalistët dhe shumë të tjerë në baza ditore në përpjekjen e përbashkët për t'i kthyer nevojat e qytetarëve në vendime e veprime të institucioneve. Në të njëjtën kohë, EC ka ndërtuar grupe lokale të komunitetit në nivel të lagjes dhe fshatit në komunën e Prizrenit, ndërsa nga viti 2018 këtë praktikë po e bart edhe në komunat e tjera të Kosovës (deri në 2020 synohet zgjerimi deri në dhjetë komuna). Përveç angazhimit komunitar, EC njihet edhe për avokimin konsistent në mbrojtje të strukturës urbane të qyteteve të Kosovës, me fokus në vlerat e trashëgimisë kulturore dhe natyrore.

Përmes rrjetit të gjerë të profesionistëve me të cilët bashkëpunon në baza të rregullta, EC ka zhvilluar standarde të larta të cilësisë sa i përket shërbimeve që i ofron dhe produkteve që i realizon. Organizata ka qenë dhe vazhdon të jetë kontribuese e drejtpërdrejtë e hartimit të një numri të konsiderueshëm politikash publike në nivel qendror dhe lokal. Në të njëjtën kohë, EC ka prezencë të shtuar edhe rajonale dhe ndërkombëtare përmes mekanizmave të rëndësishëm të rrjetëzimit profesional dhe të shoqërisë civile.